KAITSTUD DOKTORITÖÖD

• 10. novembril kaitses Nikolai Anissimov Tartu Ülikoolis doktoriväitekirja „Диалог миров в матрице коммуникативного поведения удмуртов" („Maailmadevaheline dialoog udmurtide kommunikatiivse käitumise maatriksis"). Juhendajad: vanemteadur Madis Arukask (Tartu Ülikool), dotsent Galina Gluhhova (Udmurdi riiklik ülikool, Venemaa). Oponendid: dr Aado Lintrop (Eesti Kirjandusmuuseum), dr Jelena Popova (Udmurdi ajaloo, keele ja kirjanduse instituut, Venemaa).

Väitekiri oli pühendatud suhetele surnute ja elavate maailma vahel udmurdi traditsioonilises kultuuris ruumiliste ja ajaliste representatsioonide kontekstis. Võttes näiteks sünni ja surmaga seotud pererituaalid, vaatles autor udmurtide sakraalset ja argist kommunikatiivset käitumist. Isiku sünd ja surm tugineb maailmade läbitavuse kontseptsioonil (vastsündinu tuleb teisest maailmast, aga surnu lahkub sinna), eeldades sakraalset kontakti teispoolsuse ja selle asunikega.

Uurimus avas udmurdi kultuuri uusi tahke (terminoloogia, rituaalne praktika, mütoloogilised representatsioonid), mida polnud varem puudutatud ega põhjalikult käsitletud. Paljudele uuritud nähtustele leidis autor paralleele nii soome-ugri keelkonnas kui ka Euroopas ja Aasias ning see annab tööle laiema geograafilise mõõtme ning võimaldab hinnata edaspidise teadustöö perspektiive.

• 10. novembril kaitses Tatjana Alõbina Tartu Ülikoolis etnoloogia erialal doktoriväitekirja „Трансформация марийской религиозной традиции в постсоветский период" („Mari religioossete traditsioonide muutused nõukogudejärgsel ajal"). Juhendajad: prof Art Leete (Tartu Ülikool), prof Galina Purõnõtševa (Volga riiklik tehnoloogiaülikool, Venemaa). Oponendid: dr Eva Toulouze (Tartu Ülikool, INALCO), dr Tatiana Minnijakhmetova (Innsbrucki ülikool, Austria).

Soome-ugri kultuur on üks neist, kus animistlik maailmavaade avaldub siiamaani igapäevaelu toimingutes. Väitekirjas tõestati, et mari animistlikud traditsioonid elavad edasi ja on säilitanud oma näo ka XXI sajandi globaliseeruvas ühiskonnas. Alates 1990. aastatest on mari animism läbi teinud taassünni ja seda on ka ametlikult tunnustatud, on toimunud n-ö paganluse renessanss. Väliuuringute materjalidel põhineva teadusliku uurimise tulemusi saab kasutada kultuuridevaheliste küsimuste reguleerimisel neil aladel, mida iseloomustab religioosne mitmekesisus.

• 17. novembril kaitses Janet Laidla Tartu Ülikoolis doktoritöö „Ajalookirjutust mõjutanud tegurid varauusaegsel Eesti-, Liivi- ja Kuramaal" („Factors influencing early modern historiography in Estland, Livland and Courland"). Juhendajad: emeriitprofessor Tiit Rosenberg (TÜ), dotsent Enn Küng (TÜ). Oponent: professor Jürgen Heyde (Martin Lutheri ülikool, Halle-Wittenberg, Saksamaa).

Ajalookirjanduse ajaloo uurijale on kroonika oma ajastu ajaloo teadmiste ja ajaloo idee peegeldus. Teda huvitab autori isik, tema motiivid, kroonika valmimisega seotud asjaolud, kroonika allikad ja selle edasine saatus ajaloomaastikul. Doktoriväitekiri sisaldab seitset sissevaadet varauusaegsesse ajalookirjutusse, uurides ühiskondlike tegurite (võim, sõda, trükikunsti levik), Lääne-Euroopast tulnud ideede (ajaloo idee, antikvaarne liikumine, gootitsism) ning autori individuaalse allikavaliku mõju ajalookirjutusele Eestimaal, Liivimaal ja Kuramaal. Kokkuvõttes tõdes autor, et Eestimaa, Liivimaa ja Kuramaa ajalookirjutajad võtsid vastu erinevaid Lääne-Euroopas levinud ideid ning lugesid uuemat kirjandust, kuid nende endi keskelt ei kerkinud esile ajaloolast, kes oleks olnud üle Euroopa tuntud. Dialoogis Euroopa kultuuri keskusega jäädi pigem vastuvõtjaks kui võrdseks partneriks.